

Commissie Omgevingskwaliteit

Bezoekadres:
Weesperplein 8
(Vm. Stadstimmertuin 4)

Postbus 1409
1000 BK Amsterdam
www.crk.amsterdam.nl

Integrale Commissie Advies nr. 2024-13

Status: definitief

Onderwerp	Ruimtelijk kader middenspanningsruimtes
Datum	25 september 2024
Commissie	Robert Winkel (voorzitter), Dana Ponec, Irma van Oort, Do Janne Vermeulen, Hanneke Kijne, Freek Schmidt, Jeroen Ruitenbeek, Marten Wassmann, Paul de Ruiter
Ambtelijk adviseur	André Winder (M&A)
Secretaris	Paul Rosenberg
Toelichting	Frank Rietveld, Wim Poppinga
CC	Dirk Wijffels

Achtergrond

De energietransitie brengt een enorme opgave met zich mee: naar verwachting moeten er tot 2050 circa 2600 middenspanningsruimtes (MSR's) in de bestaande stad worden bijgeplaatst. Dat proces is al gaande: door Liander en de gemeente is het Ontwikkelperspectief Distributienet opgesteld, waarin afspraken zijn gemaakt om een versoepeling en versnelling mogelijk te maken. Het Tijdelijke Beleidskader is bedoeld om de periode te overbruggen totdat er een 'Nieuwe Stedelijke Standaard', dan wel een nieuw Ruimtelijk Beleidskader voor nutsvoorzieningen in de openbare ruimte is vastgesteld.

Liander maakt gebruik van een standaard MSR, de bekende kubus van grofweg drie bij drie meter en twee meter hoog. Door zijn afmetingen is deze standaard MSR in principe niet omgevingsvergunningplichtig. Maar vanwege de grote invloed op de kwaliteit van de openbare ruimte bestaat vanuit de stad de nadrukkelijke opdracht deze objecten zo goed mogelijk in te passen, waarbij ook een alternatieve vormgeving wordt onderzocht.

Vraagstelling

Is het tijdelijke beleidskader robuust genoeg om aan de inpassing van een groot aantal MSR's in bestaand stedelijk weefsel richting te geven? Is de zgn. 'Peperbus' (nog steeds) geschikt als alternatief voor de standaard MSP? Zijn er nu al richtlijnen mee te geven voor de ontwikkeling van een nieuwe stedelijke standaard?

De Commissie Omgevingskwaliteit adviseert de gemeente Amsterdam over de integrale kwaliteit van de fysieke leefomgeving: stedenbouw, architectuur, openbare ruimte, cultuurhistorie, duurzaam bouwen, welstand en monumenten

Advies

De commissie ondersteunt op hoofdlijnen de inhoud van het tijdelijk beleidskader. De stad Amsterdam staat samen met haar energiepartners voor een majeure opgave die vergelijkbaar is met de aanleg van het elektriciteitsnetwerk aan het begin van de 20ste eeuw. De opgave om circa 2600 MSR's in te passen in de bestaande stad kan om die reden niet genoeg aandacht en ondersteuning krijgen. Het tijdelijk beleidskader is een belangrijk instrument om aan die opgave richting te geven. Het is bedoeld om de periode van zes jaar te overbruggen die nodig is voor het ontwikkelen van de nieuwe stedelijke standaard. Maar 60% van de MSR's zal naar verwachting geplaatst worden binnen deze termijn van zes jaar en heeft een vervangingstermijn van vijftig tot tachtig jaar. Dat betekent dat de objecten die nu geplaatst worden blijven staan, ook wanneer over zes jaar een nieuwe stedelijke standaard beschikbaar is. De commissie heeft om die reden de volgende dringende aanbevelingen:

- stel het ruimtelijk kader bestuurlijk vast zodat er niet steeds discussie kan ontstaan over algemene uitgangspunten;
- zorg ervoor dat de stedenbouwkundige ontwerpers voldoende vertegenwoordigd zijn en voldoende zeggenschap hebben in de 'driehoek' die beslist over de plaatsing op buurniveau. Het kader bevat veel behartenswaardige uitgangspunten voor de inpassing op microniveau. Deze kunnen bij besluitvorming makkelijk het onderspit delven ten opzichte van overwegingen van technische en financiële aard. Is er een escalatiemodel?
- wacht geen zes jaar met het ontwerpen van een nieuwe buitenbekleding van het standaardmodel. Het ontwerpen van een verzorgde buitenkant die past bij de Amsterdamse woonwijken kost ten opzichte van de hele operatie bijna niets en hoeft ook geen vertraging op te leveren. Sterker nog, een passende vormgeving kan de acceptatiebereidheid door bewoners vergroten, zodat in dat opzicht vertraging kan worden voorkomen.

Overige opmerkingen

Amsterdam heeft een enorme traditie in het ontwerpen van objecten in de openbare ruimte. Deze begint in de jaren '20 en '30 van de twintigste eeuw en is weer opgepakt in de jaren '90 met de bekende 'Puccinimethode' die internationaal wordt nagevolgd. De bewoners plukken van deze zorgvuldigheid in de omgang met de openbare ruimte dagelijks de vruchten. Het resultaat is te kostbaar om zomaar uit handen te geven aan netbeheerders. Voor het ontwikkelen van zowel de 'tijdelijke' als de nieuwe stedelijke standaard adviseert de commissie dan ook om uit te gaan van maximaal twee of drie standaardmodellen die passen in de rijke traditie van zorgvuldig ontworpen objecten in de openbare ruimte. Zij adviseert een terughoudende en enigszins neutrale vormgeving die past op veel plekken in de stad en door zijn herkenbaarheid als nutsobject geen speciale aandacht opeist.

Op de inpassingsladder van het kader wordt als eerste ingezet op inpassing van een transformatorruimte in bestaande of nieuwe gebouwen. De commissie adviseert om deze inspanningsverplichting sterker aan te zetten: in de praktijk bestaat zowel uit commerciële als praktische overwegingen altijd de neiging om een transformatorruimte (zowel bestaand als nieuw) buiten het gebouw te duwen, terwijl inpassing in bouwkundige zin vaak heel goed mogelijk is.

De commissie vindt de veel toegepaste betonnen 'Peperbus' niet ideaal maar adviseert om hem wel beschikbaar te houden voor plekken in de stad waar ruimtelijke inpassing van het standaardmodel niet goed mogelijk is. Die plekken liggen niet per definitie in de kernzone van het Unescogebied, maar juist ook in andere dichtbebouwde delen van de stad zoals de Jordaan of de Pijp. De commissie pleit ervoor de toepassing van de Peperbus voor de oude wijken rond het centrum niet op voorhand uit te sluiten. Opdikken van de Peperbus tot een model dat geschikt is voor 20 KV is op dit moment geen optie. Daarvoor is de vorm en historische referentie van dit model niet geschikt.

Zowel bij de uitwerking van het tijdelijke als het toekomstige model moeten circulaire en biobased uitgangspunten worden betrokken. Zo is er geen enkele reden waarom het huidige standaardmodel niet voorzien kan worden van een groen dak. Dit heeft voordelen op het vlak van klimaatadaptatie en hittestress maar maakt ook het aanzicht van bovenaf ('vijfde gevel') een stuk vriendelijker.

Amsterdam, 7 oktober 2024
Commissie Omgevingskwaliteit

Robert Winkel, voorzitter

Bijlage

Beleidskaders:

- 'Omgevingsvisie Amsterdam 2050. Een menselijke metropool' (Amsterdam 2021)

Aangeleverde stukken:

- 'Liander, menukaart laagspanningsruimtes' (2024)
- 'Tijdelijk ruimtelijk beleidskader middenspanningsruimtes' (R&D, concept, 25 juli 2024)
- Presentatie (R&D, 25-9-2024)